

Valsts pētījumu programmas "Letonika 2"

Stratēģiskās vadības padomes sēde

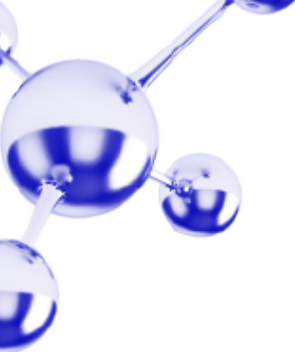
27.05.2021.

Kas ir valsts pētījumu programmas?

Valsts pasūtījums zinātnisku pētījumu veikšanai noteiktā ekonomikas, izglītības, kultūras vai citā valstij prioritārā nozarē ar mērķi veicināt šīs nozares attīstību

- ✓ Prioritārās nozares attīstības stratēģijas **ilgtermiņa** īstenošanas instruments, **nevis instruments konkrētas problēmas risināšanai**
- ✓ **Programma ilgtermiņā nodrošina zināšanu veidošanu un cilvēkkapitāla attīstību**, tostarp, veidojot jaunas zinātnieku grupas, attīstot starpdisciplināru sadarbību ar nozaru partneriem un iesaistoties starptautiskajos zinātnes sadarbības tīklos
- ✓ Koordinēts pasūtījums zinātnisku pētījumu veikšanai **zinātniskajās institūcijās**
- ✓ **Iesaiste izglītības procesā**, nodrošinot izglītības atbilstību darba tirgus prasībām
- ✓ **Sabiedrības iesaiste un informēšana**, lai veicinātu izpratni par nozares lomu un devumu sabiedrībai

IZM finansējums valsts pētījumu programmām

ZDL nosaka, ka **IZM** valsts pētījumu programmu projektu konkursa kārtībā var piešķirt valsts pētījumu programmu projektiem finansējumu no zinātnes finansēšanai piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem

Nozaru ilgtermiņa stratēģiskajai attīstībai nepieciešamo valsts pētījumu programmu izveide un īstenošana ir [NAP 2021-2027](#) noteiktā prioritāte

(rīcības virziens "Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai" 140. uzdevums)

IZM

EM

FM

KM

VARAM

VPP – koordinēts valsts pasūtījums zinātnē

Zinātniskās darbības likums

Pilnvaro IZM un nozaru ministrijas finansēt nozaru attīstībai nepieciešamās VPP

VPP Ministru kabineta noteikumi
([4.09.2018. Nr. 560](#))

Nosaka kārtību

Vispārīgos projektu īstenošanas nosacījumus
Zinātniskos kritērijus

Stratēģiskās vadības padome

Nosaka – Stratēģisko virzienu

Izvērtē – Rezultātu atbilstību programmas mērķim

Iesaka – Uzlabojumus

Ministru kabineta rīkojums par programmas apstiprināšanu

Definē

Mērķus
Uzdevumus zināšanu bāzes veidošanai
un cilvēkkapitāla attīstībai

Projektu konkursa nolikums
(Apstiprina nozares ministrija)

Nosaka

Uzdevumus, sasniedzamos rezultātus
Specifiskos vērtēšanas kritērijus
Specifiskos projektu īstenošanas nosacījumus

LZP

Nodrošina

Projektu konkursu, zinātnisko ekspertīzi, administrēšanu

Īstenošanas un uzraudzības komisija

Izvērtē atbilstību nozares specifiskajiem kritērijiem
Pieņem lēmumus par finansēšanu

Programmas īstenošana un uzraudzība

PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA:

Izglītības un zinātnes
ministrija

Izveido **programmas stratēģisko padomi**, kas definē un uzrauga programmas stratēģisko virzienu

Izveido **īstenošanas un uzraudzības komisiju**, kas pieņem lēmumu par projektu finansēšanu un izvērtē atbilstību programmas uzdevumiem

Latvijas Zinātnes padome

1. Izstrādā konkursa nolikumu
2. Organizē projektu konkursu
3. Vērtē projektu pieteikumu atbilstību administratīvajiem kritērijiem
4. Nodrošina zinātnisko ekspertīzi
5. Sagatavo ziņojumus par programmas īstenošanu

PROGRAMMAS UZRAUDZĪBU NODROŠINA:

Stratēģiskās
vadības padome

Īstenošanas un
uzraudzības komisija

Neatkarīga ārvalstu
zinātniskā ekspertīze

Latvijas Zinātnes
padome

Stratēģiskās vadības padome

Programmas stratēģiskās vadības padome ir koleģiāla institūcija, kuras mērķis ir konsultēt ministriju par programmas stratēģiskajiem mērķiem un uzdevumiem, kā arī sniegt priekšlikumus programmas pilnveidei

Padomes sastāvā ir pārstāvji no:

Ārlietu ministrijas
Eiropas Parlamenta
Izglītības un zinātnes ministrijas
Kultūras ministrijas
Latvijas cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas "SUSTENTO"
Latvijas Jauno zinātnieku apvienības
Leipcigas Universitātes (*Universität Leipzig*)
Londonas Universitātes koledžas (*University College London*)
NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centra
Valsts kancelejas
Tieslietu ministrijas
SIA "Tilde"

Padomes uzdevumi:

- sniegt priekšlikumus ministrijai programmas stratēģisko virzienu un pētniecības jautājumos;
- sniegt viedokli un konsultatīvu atbalstu ministrijai programmas izstrādes un īstenošanas gaitā;
- sniegt priekšlikumus programmas pilnveidei;
- sniegt viedokli par programmas rezultātiem pēc programmas pabeigšanas

Programmas īstenošana

- ✓ **Programmu īsteno pētniecības projektu veidā**
- ✓ Projektus atlasa atklātā projektu pieteikumu konkursā, izvērtējot tos atbilstoši:
 - ✓ **administratīvajiem vērtēšanas kritērijiem**
 - ✓ **zinātniskās kvalitātes kritērijiem**
 - ✓ **nozāres specifiskajiem vērtēšanas kritērijiem** (ja tādi paredzēti)
- ✓ Projektam var būt apakšprojekti, kas ietver **skaidrus mērķus, veicamās darbības**, lai sasniegtu šos mērķus (paredzamās izmaksas), kā arī **konkrētus rezultātus**, lai noteiktu šo darbību iznākumu un salīdzinātu to ar attiecīgajiem mērķiem
- ✓ Projektus īsteno Latvijas Zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētās **zinātniskās institūcijas, kuras atbilst Pētniecības organizācijas statusam**. Kā sadarbības partneri var piedalīties (un saņemt projekta finansējumu) arī **valsts institūcijas**

Projekta pieteikumu zinātniskā izvērtēšana

- ✓ Latvijas Zinātnes padome nodrošina projektu zinātnisko ekspertīzi, piesaistot neatkarīgus ārvalstu ekspertus
- ✓ **Visiem projektu pieteikumiem tiks nodrošināta neatkarīga ārvalstu zinātniskā ekspertīze atbilstoši Eiropas Savienības Pētniecības un inovāciju pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" vērtēšanas pieejai un principiem, piesaistot līdz pat 3 starptautiskajiem ekspertiem uz katru pieteikumu**
- ✓ Katrā kritērijā eksperti piešķir līdz 5 punktiem (ar soli 0,5)
Kvalitātes sliekšnis ir 3 punkti katrā kritērijā un vismaz 9 punkti visos kritērijos kopā

Eksperti projektu pieteikumu zinātnisko ekspertīzi veic, ņemot vērā kritērijus, programmas virsmērķi, mērķi un attiecīgo uzdevumu, kā arī horizontālos uzdevumus un specifiskos rezultātus

Zinātniskās vērtēšanas kritēriji un to īpatsvars: $K = (3A \times 0,3) + (3B \times 0,5) + (3C \times 0,2)$

A (30 %)

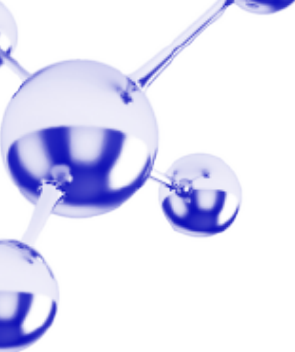
Zinātniskā
kvalitāte

B (50%)

Rezultātu
ietekme

C (20%)

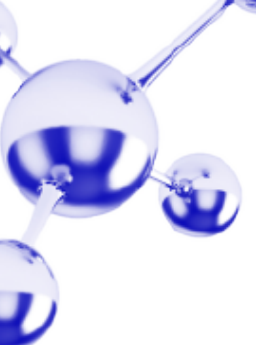
Īstenošanas iespējas
un nodrošinājums

Valsts pētījumu programma

“Letonika 2”

Valsts pētījumu programma "Letonika 2"

Par programmu atbildīgā institūcija ir Izglītības un zinātnes ministrija

Programma paredz zinātniskos rezultātus (saskaņā ar MK noteikumu Nr. 560 12. p.), kā arī horizontālos un specifiskos rezultātus

Programmas īstenošanā plānots iesaistīt studējošos un jaunus zinātniekus, kā arī pētniekus no diasporas

Programmas rezultātiem pēc iespējas jānodrošina pieejamība atvērtā piekluvē, tai skaitā datu repozitorijos (pielietojot FAIR principus)

36 mēneši
2021 g. – 2024. g

Kopējais finansējums
6 200 000 euro

Zinātniskie rezultāti
un rīcībpolitikas
rekomendācijas

Atvērtie
dati

Brīvpieejas
publikācijas

Sabiedrības
informēšana

Valsts pētījumu programma "Letonika 2"

Virsmērķis:

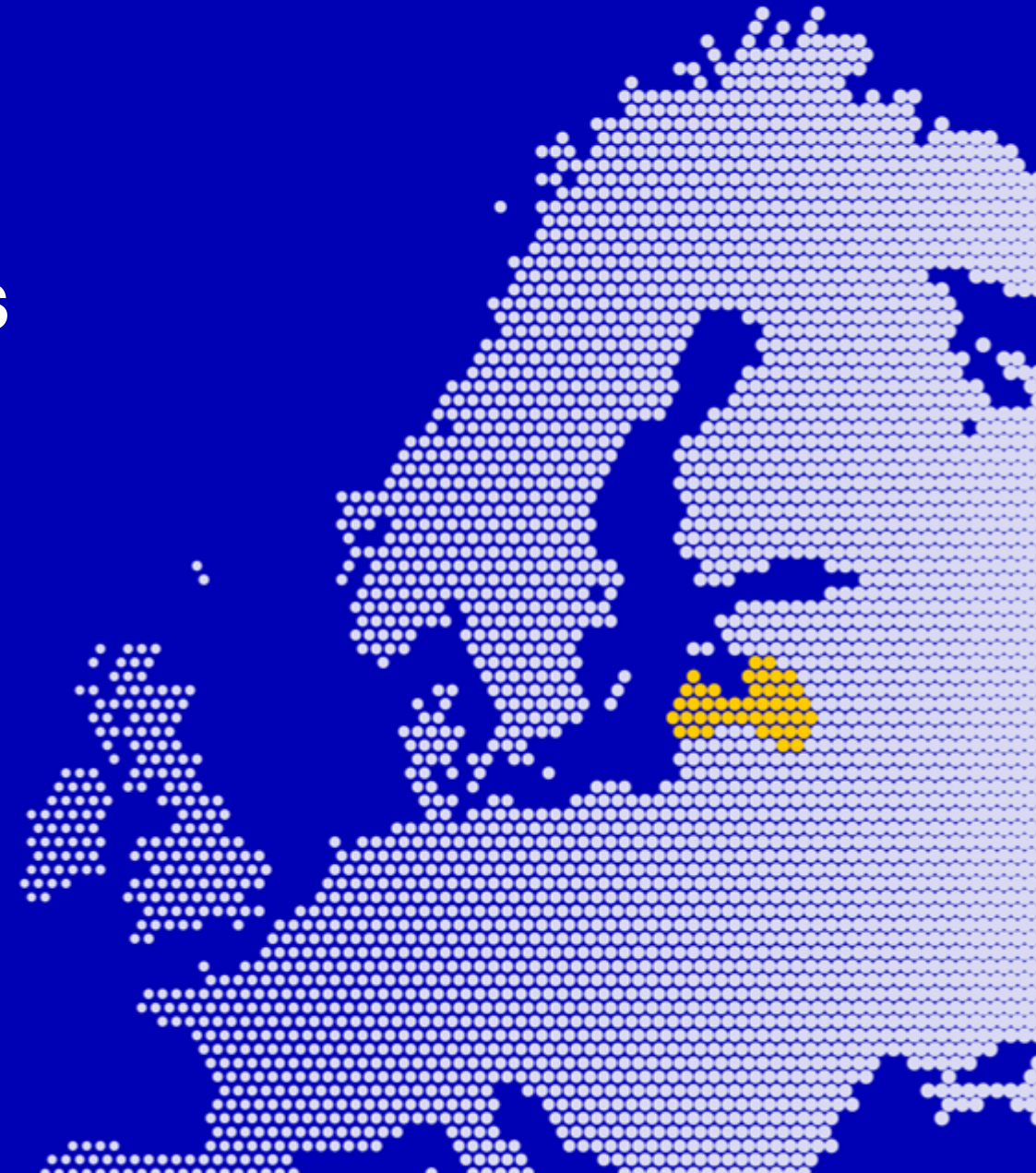
attīstīt nacionāli eiropeisku, atvērtu un noturīgu zināšanu sabiedrību, kuras pamats ir latviešu valoda un iekļaujoša izaugsme

Mērķis:

radīt risinājumus un zināšanas moderna attālinātā mācību un studiju procesa īstenošanai, attīstīt nepieciešamo cilvēkkapitālu un paplašināt zināšanu bāzi par Latvijas sabiedrības saliedētības, noturības un iekļaujošas izaugsmes veicināšanas jautājumiem, tostarp par Latvijas iedzīvotāju un diasporas identitātēm, Latvijai nozīmīgiem demogrāfijas un migrācijas procesiem, Latvijas vēsturi, sociālo uzticēšanos starp Latvijas iedzīvotājiem, demokrātiju, latviešu, latgaliešu rakstu valodu un lībiešu valodu, tādējādi sekmējot ilgtspējīgas un eiropeiskas Latvijas sabiedrības un valsts attīstību

Latvijas mantojums, izglītības transformācija un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai

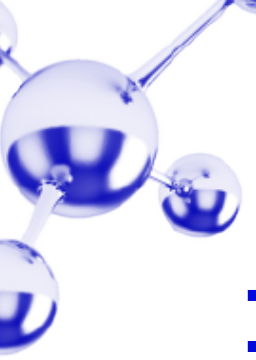
Izglītības transformācija (kombinētā mācīšanās)

Covid-19 pandēmija aktualizējusi, kā arī paātrinājusi digitālo transformāciju izglītībā. Mūsdienīga izglītības procesa centrā ir izglītojamā vajadzības, pedagoga lomas un vides daudzveidība.

Pasaules ekonomikas forums: *"it is clear that blended learning formats, including the enhanced use of technology, are here to stay"*

VPP uzdevums:

*izstrādāt inovatīvus risinājumus izglītības transformācijai un didaktikas principiem, ieviešot modernas **kombinētās mācīšanās (blended learning)** modeli izglītībā (visos līmeņos), stiprinot sabiedrības izpratni par **mūsdienu un nākotnes darba tirgum nepieciešamajām prasmēm un kompetencēm**, kā arī veicināt sabiedrības kultūras un attieksmes maiņu attiecībā uz **cilvēkcentrētu mācīšanās pieeju***

Identitātes līmeņi

- Turpinājums iepriekšējās programmas projektam
- Papildu uzsvars uz diasportu, identitāšu mijiedarbībām, nozīmību (salience) sabiedrības iesaisti zinātnē
- *6.2. stiprināt **Latvijas iedzīvotāju un diasporas Latvisko identitāti**, izprast dažādus **identitātes (piederības) līmeņus** (lokālās, nacionālās, u.c.), apskatot **identitāšu nozīmību (salience)** un dažādu identitāšu **mijiedarbības**. Veicināt sabiedrisko aktivitāti t.sk. caur **sabiedriskās zinātnes (Citizen Science)** iniciatīvām*

Demogrāfija un migrācija

- Turpinājums iepriekšējās programmas projektam
- Papildu uzsvars uz starptautiskā talanta piesaisti, iekļaujošu sabiedrību un jaunatbraucēju integrāciju
- *6.3. izstrādāt risinājumus **demogrāfijas un migrācijas** procesu uzlabošanai, **remigrācijas veicināšanai**, veiksmīgākai starptautiskā **talanta piesaistei un noturēšanai**, sociālās **nevienlīdzības mazināšanai**, **iekļaujošas sabiedrības attīstībai**, kā arī sekmīgai jaunatbraucēju integrācijai*

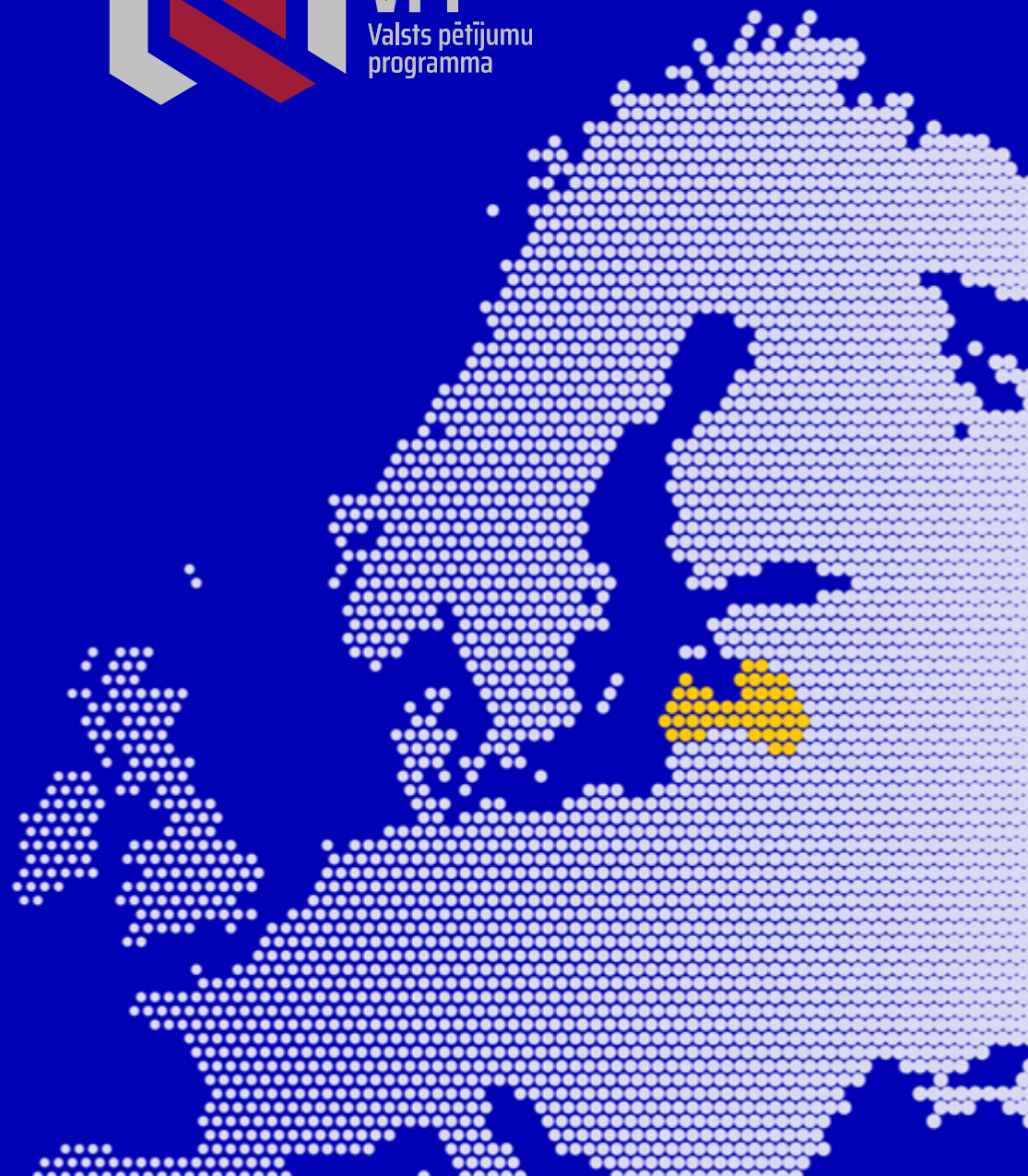
Latvijas vesture kā daļa no Eiropas vēstures

- Vēstures pētniecības projekts – bez laika rāmja
- Izteikti starpdisciplinārs projekts, pētot arī kultūru un identitāšu mijiedarbību
- **6.4. stiprināt naratīvu par Latvijas vēsturi kā daļu no Eiropas (Baltijas jūras reģiona un Ziemeļeiropas un Centrāleiropas) vēstures, pētīt Latvijas sociālo, kultūras un reģionālo (kultūrvēsturisko novadu) vēsturi, atklājot etnisko, kultūru un identitāšu daudzveidību un savstarpējo mijiedarbību;**

Inovācijas demokrātiskajā pārvaldībā

- Jauna tēma Valsts pētījumu programmā ar globālu aktualitāti
- Lokālais konteksts ļoti svarīgs - Apvāršņa projekti nenosedz
- *6.5. veicināt **inovācijas demokrātiskajā pārvaldībā** Latvijā, attīstot un izvērtējot inovatīvas **sabiedrības līdzdalības veicināšanas iniciatīvas** (piem. līdzdalības budžetēšanu, elektroniskās petīcijas), pētīt to lomu demokrātijas procesu veicināšanā, radīt risinājumus un uzlabot procesus labākai sabiedrības iesaistei politikas veidošanā un sabiedrības noturības veicināšanā (t.sk. caur stratēģisko komunikāciju)*

Latviešu un lībiešu valodas attīstība

Latviešu valodas leksiskā sistēma un vietvārdi

- sakārtot un standartizēt mūsdienu vietvārdu sistēmas, veidot Latvijas un latviešu vietvārdu lingvistisko datubāzi;
- attīstīt risinājumus, kas balstīti praktiskajā leksikogrāfijā un personvārdu izpētē;
- izstrādāt digitālos mācību līdzekļus onomastikā, leksikoloģijā un leksikostilistikā.

Latviešu valodas reģionālais, sociālais un vēsturiskais variatīvums

- attīstīt ģeolingvistiku, sociolingvistiku, reģionālistiku un urbānistiku;
- turpināt latgaliešu rakstu valodas, dialektu un izlokšņu izpēti, veidojot Latvijas izlokšņu digitālo karti;
- īstenot sabiedrības lingvistisko ieradumu, attieksmju izpēti;
- veikt jauniešu valodas lietojuma izpēti.

Latviešu valodas funkcionālā specifika

- veidot un attīstīt digitālus risinājumus, t.sk. tehnoloģijas, latviešu valodā, lai uzlabotu dzīves kvalitāti cilvēkiem ar dzirdes, redzes, kustību un uztveres traucējumiem;
- attīstīt latviešu nedzirdīgo zīmju valodas pētniecību;
- veikt speciālā lietojuma valodas izpēti noteiktās nozarēs un attīstīt terminoloģiju;
- analizēt latviešu valodas lietojumu kontaktvalodu ietekmē.

Latviešu valodas resursu un tehnoloģiju attīstība digitālajā vidē

- veidot stratēģisku infrastruktūru latviešu valodas digitalizācijai;
- attīstīt latviešu valodas digitālos resursus (t.sk. korpusus);
- attīstīt un uzturēt valodu tehnoloģiju platformas;
- veikt valodas lietojuma, t.sk. latviešu valodas kvalitātes, analīzi, tradicionālajos medijos un sociālajos tīklos.

Lībiešu valodas attīstība

- izveidot plaša lietojuma mūsdienīgu lībiešu leksikogrāfijas avotu: veikt leksikas vākšanu, standartizāciju, jaunvārdu un terminoloģijas izstrādi;
- nodrošināt lībiešu valodas korpusa un citu datu bāžu papildināšanu valodas lietojuma un apguves iespēju nodrošināšanas nolūkā;
- īstenot lībiešu valodas pratēju iesaistes programmu (programmas ietvaros lībiešu valodas pratēji nodrošina valodas vides uzturēšanu, lībiešu valodas pieejamību un valodas prasmes saglabāšanos un pilnveidi).

Latviešu valodas apguve, pragmatika, lietišķā valodniecība

- izvērtēt latviešu valodas prasmes un lietojuma kvalitāti izglītībā un diasporā (t.sk. virtuālajā saziņā);
- izstrādāt digitālus risinājumus valodas apguves uzlabošanai;
- paplašināt latviešu valodas apguvēju korpusa tvērumu.

Sociālās un humanitārās zinātnes sniedz vienu no lielākajiem ieguldījumiem sabiedrības ilgtermiņā noturībā pret dažādiem izaicinājumiem un draudiem, piemēram, veidojot zināšanu sabiedrību, attīstot kritisko domāšanu, veicinot taisnīgumu un demokrātiju un radot jaunus saskares punktus sabiedrībai un zinātnei latviešu valodā un kultūrā

